

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти**

Кафедра початкової та дошкільної освіти

Батьо Світлана Михайлівна

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
УМІННЯ РОЗВ'ЯЗУВАТИ СЮЖЕТНІ ЗАДАЧІ**

Магістерська робота

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 013 «Початкова освіта»

Науковий керівник:

доцент кафедри початкової та
дошкільної освіти,

кандидат педагогічних наук, доцент

Сірант Неля Петрівна

Львів-2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАГАЛЬНОГО УМІННЯ РОЗВ'ЯЗУВАТИ СЮЖЕТНІ ЗАДАЧІ	8
1.1. Поняття та складові уміння розв'язувати сюжетні задачі.....	8
1.2. Особливості та сутність підготовки здобувачів початкової освіти загального уміння розв'язувати сюжетні задачі	14
1.3. Педагогічні умови формування у здобувачів початкової освіти загального уміння розв'язувати сюжетні задачі засобами інноваційними технологіями.....	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАГАЛЬНОГО УМІННЯ РОЗВ'ЯЗУВАТИ СЮЖЕТНІ ЗАДАЧІ	27
2.1. Стан сформованості у здобувачів початкової освіти загального уміння розв'язувати сюжетні задачі.....	27
2.2. Методика формування у здобувачів початкової освіти загального уміння розв'язувати сюжетні задачі засобами інноваційних технологій	44
2.3. Перевірка ефективності методики формування у здобувачів початкової освіти загального уміння розв'язувати сюжетні задачі	50
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ.....	20

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена тим, що сьогоденні умови життя визначають перед початковою ланкою освіти нові завдання, які полягають у формуванні творчих здібностей учнів початкової школи, розвиток їхнього мислення та формуванні самостійності у прийнятті рішень. У законі України «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Державному стандарті початкової освіти визначено головне завдання української освіти – формування та розвиток в учнів компетентностей, зокрема математичної. Математична компетентність являється головною, тому що при її формуванні учні молодших класів навчаються вирішувати проблеми завдяки процесу моделювання різних життєвих ситуацій із використанням математичних відношень. Одним із елементів математичної компетентності і, одночасно, критерієм її сформованості, є вміння учнів молодших класів розв’язувати сюжетні задачі. Для того, щоб молодші школярі вміли розв’язувати сюжетні задачі слід, щоб їх навчав професійний та компетентний вчитель.

Розв’язання певної сюжетної задачі багатofункціональне, але в кожному конкретному завданні вчитель повинен виділяти провідну функцію і, при відповідній постановці цілі, спочатку прагнути до її виконання. Окрім провідної функції, останні роки науковці та методисти головною вважають функцію формування умінь розв’язування сюжетних задач. Такої точки зору дотримуються Н. Істоміна, І. Нефьодова, С. Лук’янова, В. Малихіна, Л. Фрідман. Під розвитком навичок розв’язування задач вчені розуміють формування загальних і особистісних умінь розв’язувати конкретні види задач. Методисти вважають, що під час навчання учнів розв’язувати сюжетні задачі вчитель повинен організувати урок таким чином, щоб всі поставлені завдання сприяли розвитку мислення молодших школярів та особистісному розвитку. Саме такі тези представлено в новій редакції Державного стандарту початкової загальної освіти [43]. Таким чином, піднімається питання відповідної фахової підготовки майбутніх вчителів початкової освіти.

Виникає необхідність пошуку шляхів ефективної фахової, зокрема методичної, підготовки здобувачів початкової освіти. Підвищуються вимоги до навчання студентів, зокрема формування у здобувачів початкової освіти загального уміння розв'язувати сюжетні задачі.

Вчені використовують сюжетні завдання як ефективний метод навчання та розвитку. Успішне виконання функції викладання завдань залежить від здатності студентів розв'язувати задачі. Проблему формування умінь розв'язувати сюжетні задачі досліджували: В. Дрозд, Г. Бельтюкова, Н. Істоміна, Л. Фрідман та інші. Усі вчені сходяться на думці, що кінцевим результатом відповідної підготовки має стати розвиток загальних навичок розв'язування проблем, але при цьому слід приділяти увагу розвитку певних видів навичок вирішення проблем.

У методичній літературі висвітлюються різні аспекти формування у молодших школярів умінь розв'язувати задачі. До них належать: вдосконалення всіх задач з математики, які подаються молодшим школярам (М. Богданович, Г. Лищенко); навчання молодших школярів засобів та прийомів аналізу сюжетних задач, для цього їм пропонують використовувати опорні схеми (С. Лисенкова, Г. Мартинова), або схематичні рисунки (Н. Істоміна, В.Малихіна, Л. Петерсон), схеми аналізу або синтезу – «дерев міркувань» (М. Бурда, Г. Мартинова); розвивати навички та вміння щодо розв'язування сюжетних задач різноманітними прийомами (Г. Шульга, Р. Шикова), діяльність з трансформації задач після того як їх було розв'язано (Л. Шорникова та інші); вживання різноманітних конфігурацій будови академічного процесу: диференційованого (О. Барінова), колективного (Є. Казько).

Аналіз наукових праць дає можливість визначити, що Л. Фрідманом було схарактеризовано загальні напрями діяльності щодо формування вміння до розв'язування задач (і загального, і умінь розв'язувати задачі певних видів). При цьому зауважимо, що конкретні методичні напрацювання в цій сфері є недостатніми.

Всі вище перераховані науковці тільки роблять акцент на меті навчального процесу в початковій школі та формулюють напрями її досягнення, запити щодо формування умінь розв'язування задач більш детально визначено в системі розвивального навчання (І. Аргинська, Н. Істоміна, В. Малихіна, В. Слугін, Е. Александрова). При цьому те, як в системі розвивального навчання подається методика формування вміння розв'язування сюжетних задач є не актуальною, оскільки не відповідає існуючій на сьогодні освітній програмі щодо формування різних компетентностей. Методика формування вміння розв'язування сюжетних задач та програми навчання розроблені на засадах діяльнісного підходу (Д. Ельконіна і В. Давидова) та теорії П. Гальперіна. Притому, в безлічі наукових досліджень доказано необхідність застосування вище зазначених теорій для навчання розв'язування задач; зокрема, результативність використання теорії поетапного формування розумових дій П. Гальперіна щодо розвитку та формування у молодших школярів методів розв'язування сюжетних задач знайшла своє підтвердження у роботах Т. Горобець-Чмут. Відповідно до психологічної складової цих теорій, для формування загального вміння розв'язувати задачі найбільш вдалою є теорія П. Гальперіна, а для формування умінь розв'язувати задачі певних видів – теорія В. Давидова.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що питанням підготовки майбутніх учителів початкової школи присвятили свої наукові праці О. Антонова, В. Бондар, С. Вітвицька, Г. Ващенко, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, В. Беспалько, Л. Онищук, Л. Петровська, В. Петрук, О. Савченко. І. Шапошникова. Було визначено, що М. Богданович, Н. Глузман, Л. Коваль, О. Корчевська, О. Онопрієнко, С. Скворцова вивчали питання методико-математичної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Отже, все вище перераховане обумовило вибір теми магістерської роботи «Методика формування у здобувачів початкової освіти загального вміння розв'язувати сюжетні задачі».

Об'єкт дослідження – процес формування у здобувачів початкової освіти загального вміння розв'язувати сюжетні задачі.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки здобувачів початкової освіти розв'язувати сюжетні задачі засобами інноваційних технологій.

Мета дослідження: науково обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови методики підготовки здобувачів початкової освіти розв'язувати сюжетні задачі.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати складові та визначити сутність підготовки здобувачів початкової освіти загального вміння розв'язувати сюжетні задачі.

2. Визначити педагогічні умови формування у здобувачів початкової освіти загального вміння розв'язувати сюжетні задачі засобами інноваційними технологіями.

3. Описати методику формування у здобувачів початкової освіти загального вміння розв'язувати сюжетні задачі засобами інноваційних технологій.

4. Проаналізувати ефективність методики формування у здобувачів початкової освіти загального вміння розв'язувати сюжетні задачі засобами інноваційних технологій.

Для вирішення поставлених завдань передбачає використання таких **методів дослідження:** *теоретичні* – аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури для того, щоб розкрити основні поняття дослідження, синтез, узагальнення; *емпіричні* – спостереження, анкетування, опитування, вивчення результатів діяльності студентів, експеримент (констатуючий, формувальний та контрольний); *методи кількісної та якісної обробки результатів дослідження.*

Наукова новизна одержаних результатів:

– визначено педагогічні умови формування у здобувачів початкової освіти загального уміння розв’язувати сюжетні задачі засобами інноваційних технологій.

– удосконалено методику формування у здобувачів початкової освіти загального уміння розв’язувати сюжетні задачі засобами інноваційних технологій та експериментально доведено її ефективність.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що обґрунтовано педагогічні умови підготовки здобувачів початкової освіти уміння розв’язувати сюжетні задачі засобами інноваційних технологій; сформовано систему завдань для здобувачів початкової освіти до розв’язування сюжетних задач засобами інноваційних технологій; експериментально перевірено ефективність обґрунтованих педагогічних умов.

Апробація роботи. Основні положення дослідження висвітлено у тезах «Методика формування у здобувачів початкової освіти загального уміння розв’язувати сюжетні задачі». IV- а Міжнародної науково-практичної конференції " Актуальні проблеми педагогічної освіти: реалії, нові ідеї та перспективи" 5-6 травня 2022 р., Львів С. 206-208.

Структура магістерської роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальних обсяг магістерської роботи – 116 сторінок. Робота містить 19 таблиць та 16 рисунків; вміщує 10 додатків (на 20 сторінках).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бекірова А. Основні положення концепції формування професійної суб'єктивності майбутніх учителів початкових класів у системі вищої педагогічної освіти. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*, 18 вересня 2019 року. С. 78-83.
2. Білик Т.С. Особливості вивчення величин як засіб творчого розвитку дітей. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. пр.*, 2018. Вип. 10(13). С. 111-114.
3. Беляєва С. Б. Суть і зміст технологічної підготовки вчителя. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2014. Вип. 34. С. 61-68
4. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс]. *Право та інноваційне суспільство* : електрон. наук. вид. 2015. № 1. Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf> (дата звернення: 08.09.2015)
5. Бандура Л. Педагогічні умови використання інноваційних технологій в освітньому процесі ЗВО. *Молодь і ринок*. 2020. №1. С. 180-184
6. Благодир Л. А. Формування методичної компетентності майбутніх учителів математики у ВНЗ. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2016. № 2. С. 180-187.
7. Богданович М. В. *Методика викладання математики в початкових класах*: навчальний посібник. М.В. Богданович, М.В. Козак, Я.А. Король. 4-те вид., переробл. і доп. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2016. 368 с.
8. Бурда М.І. Допоміжні моделі сюжетних задач. *Інноваційні рішення у початковій школі: досвід впровадження концепції НУШ. матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (Полтава, 27-28 листопада 2019 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка; Інститут педагогіки НАПН України. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка; К.: Педагогічна думка, 2019. 45-47

9. Вагіс А. Формування математичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами навчально-дослідницької діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2015. Вип. 11(1). С. 93-98.
10. Веренич Л. Формування професійних якостей майбутнього фахівця. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*, 18 вересня 2019. С. 83-87
11. Васютіна Т. & Золотаренко Т. Методика організації занурень у початковій школі як приклад міждисциплінарної інтеграції в STREAM-освіті. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2020. Вип. 34, том 1. С. 242-248.
12. Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога: *збірник наукових праць / за ред. В. М. Федорчук. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2013. 208 с.*
13. Гаєвець Я.С. Формування методичної компетентності вчителя засобом технологій інтерактивного навчання. *Вісник Черкаського університету. Серія: Пед. науки*, 2013. Вип. № 8 (261). С.40-45.
14. Гаєвець Я. С. Формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у навчанні молодших школярів розв'язувати сюжетні математичні задачі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Пед. науки*, 2013. Вип. № 110. С.194-198.
15. Геращенко О. Організація проєктної роботи учнів на уроках математики в початковій школі. *Розвиток особистості молодшого школяра : сучасні реалії та перспективи: матеріали четвертої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів*, 2018. Вип. 5. С. 94-96.
16. Глузман Н.А. Система формування методикоматематичної компетентності майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис докт. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2015. 44 с.

17. Гуревич Р. С. Інноваційні освітні технології у вищих навчальних закладах. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр.*, 2016. Вип. 45 (49). С. 266-274.
18. Грицько В. В. Методична підготовка майбутніх учителів початкової школи в системі вищої професійної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 11. С. 113-116
19. Дубровська Л., Дубровський В. До питання підготовки майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти. *Молодий вчений*, 2019. №5. С. 52-55.
20. Дригач Т.Г. Використання інноваційних педагогічних технологій у ВНЗ як фактор формування професійних умінь майбутнього викладача. *Сьома міжнародна практично-пізнавальна Інтернет-конференція*. Одеса, 2019. С. 87-91.
21. Запорожченко Т. П. Практичні засади формування математичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів засобами інноваційних технологій. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2021. Вип.82. С. 59-63.
22. Ковальчук В., Силюга Л. & Білецька Л. Математична підготовка вчителя початкових класів як передумова його фахової компетентності. *Теорія і методика професійної освіти*, 2019. №11. С. 173-176.
23. Казьмірчук Н. & Гайдукевич А. Використання проектних технологій на уроках математики у початковій школі. *Молодий вчений*, 2019. №5. С. 126-131.
24. Коханко О. Історичні аспекти розвитку інтегрованого підходу в освіті. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. Серія 17: Теорія і практика навчання та виховання: збірник наукових праць*, 2019. Вип. 30. С. 94-104.
25. Кузнецова Т. Соціально-психологічні особливості сучасних студентів як умови формування майбутнього фахівця. *Підготовка майбутніх*

педагогів у контексті стандартизації початкової освіти матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 2019. С. 197-201.

26. Кондратюк С. М. Організація самостійної роботи з дисциплін методико-математичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання природничо-математичної освіти : збірник наукових праць, 2020. Вип. 2 (16). С. 60-68.*

27. Кондратюк О. М. Проектна діяльність майбутніх учителів початкової школи як спосіб формування їх методико-математичної компетентності. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки, 2017. Вип. 78(3). С. 133-137.*

28. Кондратюк О., Геращенко О. & Тимошенко А. Проект «Збірник задач» як спосіб опанування майбутніми учителями початкової школи методики навчання учнів розв'язувати задачі. *Актуальні питання гуманітарних наук, 2018. Вип. 19. Том 1. С. 170-174.*

29. Коваль Л.В., Скворцова С.О. *Методика навчання математики: теорія і практика: Підручник для студентів за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» [2-ге вид., допов. і переробл.]. Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2014. 414 с.*

30. Лазаренко Н.И. Проектні технології в навчанні: від веб-квеста до блог квеста. *Педагогічні іновачії, 2017. №3 С. 88.*

31. Лісіна Л. Формування умінь студентів розв'язувати педагогічні задачі в умовах диференційованого навчання. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 18 вересня 2019. С. 134-144.*

32. Маляренко О. С. Проблема задачного підходу в професійній підготовці вчителя початкових класів. *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки, 2017. № 3. С. 156-160*

